

Słowa kluczowe: animatorzy, bierzmowanie, katecheci, program do bierzmowania

Keywords: animators, confirmation, catechists, confirmation program

Robert Kaczmarek

UNIwersytet ŚLĄSKI

ORCID: 0000-0003-2311-605X

WPLYW PROGRAMU UŁOŻYĆ ŻYCIE Z BOGIEM NA PRAKTYKĘ PRZYGOTOWANIA DO SAKRAMENTU BIERZMOWANIA W PARAFIACH

Bierzmowanie jest sakramentem, który zrobił bezprecedensową „karierę”. Widać to przede wszystkim w historycznym oddzieleniu części rytów od chrztu świętego w początkach Kościoła, w rozwoju towarzyszącej im liturgii oraz w rozwoju teologii, której zadaniem było uzasadnienie tworzącej się praktyki (Kaczmarek, 2015, s. 28–67). Teza o wyjątkowej „karierze” bierzmowania odnosi się do jeszcze jednego aspektu, a mianowicie do rozwoju, jaki przeszedł ten sakrament w ostatnich dekadach. Bierzmowanie jest dzisiaj jednym z sakramentów, któremu poświęca się najwięcej uwagi i który wymaga niezwyklego duszpasterskiego wysiłku, związanego z katechetycznym przygotowaniem młodzieży do jego przyjęcia, które, jak mówi *Katechizm Kościoła Katolickiego*, jest konieczne jako dopełnienie łaski chrztu (KKK 1285).

Temat ten podejmują różne środowiska: rodzice, katecheci, duszpasterze, wspólnoty, osoby bezpośrednio przygotowujące młodzież do tego sakramentu oraz ci, którzy odpowiadają za ten proces z ramienia Kościoła z Konferencją Episkopatu

Polski na czele, czego wyrazem są wskazania KEP z 2017 r. (Konferencja Episkopatu Polski, 2017). Przygotowywane są również przez różne wydawnictwa pomoce katechetyczno-duszpasterskie mające służyć w parafialnej praktyce przygotowania do bierzmowania.

Stąd w niniejszym artykule zostaną najpierw przedstawione główne założenia katechezy przygotowującej do bierzmowania, które są zawarte w aktualnych dokumentach Kościoła, po czym podjęta będzie próba klasyfikacji programów i dostępnych na polskim rynku materiałów katechetycznych wykorzystywanych w przygotowaniu do tego sakramentu. Po wstępnej ich ocenie autor dokonał wyboru jednego z nich i postanowił przeprowadzić analizę programu Wydawnictwa Jedność pt. *Ułożyć życie z Bogiem* wraz z dołączonym pakietem materiałów, które zaczęły się ukazywać sukcesywnie od jesieni 2017 r., zaraz po wprowadzeniu nowych wytycznych Episkopatu. Jego pomysłodawcą, autorem i jednym z redaktorów jest ks. Krzysztof Mielnicki. W tym celu zostaną wykorzystane przeprowadzone przez to wydawnictwo badania sondażowe. Na zakończenie została podjęta próba opisanie wpływu, jakie miały one na praktykę przygotowania do bierzmowania w parafiach.

1. PRZYGOTOWANIE DO BIERZMOWANIA W DOKUMENTACH KOŚCIOŁA

Dokumenty Kościoła oraz liturgiczna księga *Obrzędów bierzmowania* w wielu miejscach podkreślają nieodzowność przygotowania do sakramentu bierzmowania i domagają się, aby było ono „dobre”, „odpowiednie”, „staranne”, „należyte”, „dostosowane do sytuacji” (OB 3, 12). *Dyrektorium Kościoła katolickiego w Polsce* i *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* zwracają uwagę na konieczność „zaprogramowania” owego przygotowania (PDK 103, 107; PPK, s. 93).

Nowa *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z 2018 roku porządkuje to stwierdzenie i właściwie je formułuje: przygotowanie do bierzmowania ma realizować funkcję wtajemniczenia, wykorzystując przy tym osiągnięcia uczniów związane z nauką religii w szkole (PPK, s. 93). Dodaje zarazem, że program działań katechetycznych do bierzmowania powinien być wszechstronny i różnorodny oraz określa jego stałe elementy: środowisko formacji – parafia, formy przygotowania – spotkania w małych grupach, spotkania ogólne wszystkich kandydatów, celebracje w kościele, praca w grupach, działania o charakterze charytatywnym. Jeżeli chodzi o element treściowy działań katechetycznych, autorzy nowej podstawy programowej przypominają, że ma on być skorelowany z treściami nauki religii w szkole i podkreślają, że priorytety tych działań powinna cechować formacja, przeżyciowość i wspólnotowość. To one mają odróżniać katechezę parafialną od szkolnego nauczania religii.

Bardziej szczegółowe wytyczne dotyczące programowania katechezy do bierzmowania znajdujemy we *Wskazaniach Konferencji Episkopatu Polski dotyczących przygotowania do sakramentu bierzmowania* z 2017 roku. Obejmują one wskazania organizacyjne, metodyczne oraz dotyczące treści, a także propozycje zagadnień związanych z przygotowaniem do sakramentu bierzmowania.

Wskazania organizacyjne są uszczegółowieniem zasad zawartych w podstawie programowej. Z kolei wytyczne dotyczące treści obejmują kerygmat, wprowadzenie we wspólnotę Kościoła oraz wymiar mistagogiczny sakramentów realizowany na trzech płaszczyznach: celebratywnej, misteryjnej oraz egzystencjalnej. Znajdujemy tam również tematy do realizacji w ramach spotkań z rodzicami. We wskazaniach metodycznych podkreślono, żeby w katechezach parafialnych nie koncentrować się na przekazie wiedzy oraz stosować przede wszystkim metody biblijne i liturgiczne, odróżniając je w ten sposób od zajęć szkolnych. Celebracjom liturgicznym powinien towarzyszyć odpowiedni znak, który młodzież przyjmie, w czym wyrazi się wymiar przeżyciowy celebracji. Poza tym ważny jest udział w liturgii, w życiu parafii, w dniach skupienia oraz rekolekcjach wyjazdowych. W ramach realizacji zagadnień związanych z przygotowaniem wyróżniono pięć etapów formacji zakończonych celebracjami. Towarzyszyć im mają dzieła apostołskie, które powinna podjąć młodzież.

W ten sposób zostały stworzone ramy oraz określone istotne elementy programu katechezy do bierzmowania dla autorów pomocy katechetycznych przygotowywanych w wydawnictwach, które wykorzystują prowadzący przygotowanie do bierzmowania w parafiach.

2. POLSKIE PROGRAMY KATECHEZY PRZYGOTOWUJĄCEJ DO BIERZMOWANIA

Biorąc pod uwagę najnowsze wskazania polskich biskupów, programy można podzielić na te, które wiernie odwzorowują wytyczne Episkopatu oraz te, które zawierają tylko niektóre ich elementy, gdyż zostały zredagowane jeszcze przed uchwaleniem zaleceń. Do pierwszej grupy należą częstochowski program *Mocni Duchem*, program ośrodka lubelskiego *Nowe życie* oraz program kieleckiego wydawnictwa *Ułożyć życie z Bogiem*.

Poruszając się w obrębie katechezy parafialnej i analizując dostępne od 2010 roku programy katechezy do bierzmowania, skłaniam się do zaproponowania następującej ich klasyfikacji ze względu na przyjęte w nich założenia, realizowane funkcje katechezy, treści i sposób realizacji:

- a) programy o charakterze dydaktyczno-pamięciowym (np. katechizmy bierzmowanych, które zawierają wiadomości katechizmowe dotyczące wiary, moralności, liturgii, modlitwy i Kościoła ujęte w formę zestawu pytań i odpowiedzi);
- b) programy o charakterze dydaktyczno-formacyjnym, np. częstochowski *Mocni Duchem* wydany pod redakcją ks. Romana Ceglarka (2017) czy *Youcat polski Bierzmowanie* (2015);
- c) programy o charakterze kerymatyczno-ewangelizacyjnym, np. zielono-górsko-gorzowski *Życie Boże* (2017) czy gliwicka propozycja *Młodzi na progu* (2018);
- d) programy o charakterze inicjacyjno-mistagogicznym, np. kielecki *Ułożyć życie z Bogiem* (2018) czy lubelski *Nowe życie* (2018).

Powyższy podział należy traktować umownie, gdyż elementy dydaktyczne, kerymatyczne, ewangelizacyjne, formacyjne, inicjacyjne i mistagogiczne często występują obok siebie i przeplatają się ze sobą, przez co nie da się ich w akademicki sposób wyodrębnić. Można jednak w poszczególnych programach dostrzec dominującą rolę poszczególnych z nich.

3. METODOLOGIA BADAŃ

Badania sondażowe zostały przeprowadzone w celu określenia wpływu programu *Ułożyć życie z Bogiem*, wydanego pod redakcją ks. dr. Krzysztofa Mielnickiego i mgr lic. Eweliny Parszewskiej, na praktykę przygotowania do sakramentu bierzmowania w parafiach. Ich zadaniem było uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania badawcze: czy prowadzący zauważają u siebie jakościową zmianę w pracy? Czy dzięki tym materiałom jest ona też zauważalna u kandydatów do bierzmowania? Czy te materiały mają wpływ na jakość przygotowania i pracy z kandydatami na poziomie wiedzy, sposobu organizacji i przebiegu spotkań, a także dostosowania do odbiorcy proponowanych w pakiecie materiałów i zawartych w nich treściach, metodach, formach pracy?

Do przeprowadzenia badań zostały wykorzystane następujące materiały wchodzące w skład pakietu propozycji przygotowanych przez Wydawnictwo Jedność do programu *Ułożyć życie z Bogiem*: celebracje przed bierzmowaniem, przewodnik do celebracji przed bierzmowaniem, przewodnik do spotkań przed bierzmowaniem, indeks kandydata do bierzmowania w dwóch alternatywnych wersjach, płyta zawierająca pieśni i piosenki, strona internetowa www.bierzmowani.pl oraz bezpłatna aplikacja na urządzenia mobilne dla kandydatów.

Adresatami badań były osoby odpowiedzialne za przygotowanie do sakramentu bierzmowania, korzystające z programu *Ułożyć życie z Bogiem*, a zwłaszcza katecheci i animatorzy. Grupa badawcza składała się ze 112 osób, spośród których 76,8% było mężczyznami, natomiast 23,2% kobietami. Wszyscy w różny sposób związani byli z procesem przygotowania do bierzmowania. Największą grupę respondentów stanowili księża katecheci (24,1%), księża odpowiedzialni w parafii za ten sakrament (21,4%), katecheci/katechetki (18,8%) oraz proboszczowie parafii (18,8%). Mniej reprezentatywni byli katecheci, będący zarazem animatorami grup do bierzmowania w parafii (8,9%). W niewielkim stopniu w badaniu wzięli udział księża, pomagający w inny sposób w parafii (2,7%), animatorzy grup przygotowujących się do bierzmowania (1,8%), siostry zakonne katechetki (1,8%), siostry zakonne animatorki grup (0,9%) oraz bracia zakonni katecheci (0,9%).

Z powyższych danych wynika, że kwestionariusz ankiety dotarł do jej zamierzonych adresatów, czyli katechetów i animatorów przygotowujących do sakramentu bierzmowania.

Pod względem wielkości miejsca zamieszkania największą część respondentów stanowili mieszkańcy wsi i osad (38,4%), małych miast i osad do 5 tysięcy mieszkańców (15,2%) oraz miast od 100 do 500 tysięcy mieszkańców (15,2%). W następnej kolejności znalazły się osoby z miast liczących od 5 do 25 tysięcy (11,6%) i od 50 do 100 tysięcy mieszkańców (10,7%). Z miast z ludnością od 25 do 50 tysięcy (7,1%) oraz powyżej 500 tysięcy (1,8%) pochodziła najmniejsza część osób biorących udział w ankiecie.

Szczegółowa analiza charakteru ośrodków duszpasterskich, z którymi związane były osoby z grupy badawczej wskazuje na to, że największy odsetek stanowiły parafie wiejskie (40,2%). Na drugim miejscu znalazły się parafie średnie w małym lub dużym mieście (19,6%). W dalszej kolejności były to parafie wiejsko-podmiejskie i średnie w wielkim mieście (po 9,8%), małe w małym lub średnim mieście (8,9%) oraz duże w małym lub dużym mieście (6,2%). Najmniej licznie były reprezentowane parafie wielkie w wielkim mieście (3,6%) i małe w wielkim mieście (1,8%).

Na potrzeby niniejszego artykułu zastosowano metodę analizy danych zastanych, które zostały udostępnione autorowi artykułu przez Wydawnictwo Jedność z Kielc. W celu pozyskania danych posłużono się ono metodą sondażu, do której wybrano technikę ankiety. Narzędziem zastosowanej techniki był kwestionariusz ankiety. Zawierał on 50 pytań otwartych i zamkniętych oraz część informacyjną. W większości z nich posłużono się 7 stopniową skalą Likerta. Dzięki tej strategii pomiarowej zarówno pozyskiwano wiedzę o stopniu akceptacji interesujących zjawisk, procesów i cech dotyczących przygotowania do bierzmowania w oparciu o program *Ułożyć życie z Bogiem*, jak również mierzono postawy wobec konkret-

nych jego elementów oraz oddziaływań i problemów, które wynikały z zastosowania go w konkretnych okolicznościach.

Zbieranie danych empirycznych zostało przeprowadzone na przełomie września i października 2021 r. Kwestionariusz ankiety dostępny był w formie elektronicznej poprzez usługę Google Dysk. Wyniki były automatycznie zbierane w formularzu programu Microsoft Excell oraz przedstawiane przy pomocy wykresów.

4. ANALIZA PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

4.1. Program do bierzmowania *Ułożyć życie z Bogiem*

Program do bierzmowania *Ułożyć życie z Bogiem* stawia sobie za cel zbudowanie osobistej więzi młodych ludzi z Duchem Świętym już na etapie przygotowania do sakramentu bierzmowania. Jego przyjęcie, stanowiące umocnienie w wierze, ma stanowić inspirację do pogłębiania i intensyfikowania przyjaźni z Bogiem, czyli układania z Nim codziennego życia. W pełnej wersji program przewiduje 31 spotkań formacyjnych, w tym 5 celebracji, które zamykają kolejne etapy formacji. Przewidziane są również spotkania dla rodziców na każdym z etapów przygotowania (Mielnicki, Parszewska, red., 2018, s. 5).

W skład pakietu materiałów do programu wchodzi: *Celebracje przed bierzmowaniem*, zawierające teksty modlitw i czytań liturgicznych; *Przewodnik do celebracji przed bierzmowaniem* ze szczegółowymi scenariuszami, jak mają one przebiegać; *Przewodnik do spotkań przed bierzmowaniem*, który zawiera z kolei scenariusze spotkań formacyjnych dla młodzieży i ich rodziców; indeks kandydata do bierzmowania w dwóch wersjach do wyboru: *Niezbędnika bierzmowanego*, w którym znaleźć można podstawowe treści i elementy przygotowania do sakramentu oraz *Pomocnika bierzmowanego*, stanowiącego poszerzenie treści *Niezbędnika* o materiały do przemyślenia; płyta z pieśniami i piosenkami do wykorzystania oraz strona internetowa www.bierzmowani.pl wraz z aplikacją na urządzenia mobilne stanowiące pomoc w organizowaniu grup, planowaniu spotkań i celebracji (Mielnicki, Parszewska, red., 2018, s. 5n). Program nie przewiduje żadnych zeszytów ćwiczeń ani notatników, gdyż jedynym „podręcznikiem” jest Pismo Święte (Mielnicki, Parszewska, red., 2018, s. 8).

Program jest w pełni zgodny z aktualnymi wskazaniem Episkopatu Polski dotyczącymi przygotowania do sakramentu bierzmowania z dnia 14.03.2017 r.¹

1 Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania z dnia 17 marca 2017 r. zostały umieszczone jako aneks w *Przewodniku do spotkań przed bierzmowaniem* (Mielnicki, Parszewska, red., 2017, s. 275-283).

(Mielnicki, Parszewska, red., 2018, s. 7). Zaniepokojenie budzi dość słaba ich znajomość w gronie osób objętych badaniem ankietowym, które są przecież odpowiedzialne w parafiach za kształt przygotowania młodzieży do tego sakramentu. Jedynie 19,6% respondentów zna je bardzo dobrze, 31,3% – dobrze, natomiast 27,7% – raczej dobrze. Aż 13,4% badanych nie potrafiło wypowiedzieć się na temat ich znajomości, 4,3% stwierdziło, że raczej ich nie zna, 2,7% – nie zna, a 1,8% utożsamiało się z odpowiedzią, że ich „w ogóle nie zna”.

Aż 75,9% respondentów pracowało wcześniej na innych materiałach przygotowujących do bierzmowania. Mieli więc możliwość porównania ich z pakietem *Ułożyć życie z Bogiem*. Został on bardzo wysoko oceniony: 42,9% oceniło go zdecydowanie pozytywnie, 42% pozytywnie, a 8,9% raczej pozytywnie. Natomiast 4,5% nie wyraziło swojego zdania, a po 0,9% ankietowanych wybrało odpowiedzi: „raczej negatywnie” i „negatywnie”. Warto podkreślić, że nie było ocen zdecydowanie negatywnych.

Ogromna większość osób ankietowanych ogólnie bardzo dobrze oceniła pakiet materiałów *Ułożyć życie z Bogiem*, przy czym 42,9% zdecydowanie pozytywnie, 42% pozytywnie, 8,9% raczej pozytywnie. Grupa, stanowiąca odsetek 4,5% ogółu badanych wstrzymała się od oceny, natomiast po jednej osobie dokonało negatywnego i raczej negatywnego wartościowania. Respondenci zostali również poproszeni o ogólną ocenę materiałów drukowanych programu i materiałów wirtualnych programu. W obu przypadkach 4,5% badanych pozostała niezdecydowana co do ich oceny, jedna osoba wybrała raczej negatywną notę. Pozostałe osoby odpowiedzialne za przygotowanie do bierzmowania wyrażały się o nich pochlebnie. W przypadku materiałów drukowanych najwięcej osób oceniło je zdecydowanie pozytywnie (43,8%), niewiele mniejsza grupa – pozytywnie (40,2%) oraz część ankietowanych – raczej pozytywnie (10,7%). W przypadku badań materiałów wirtualnych, oceny przedstawiały się następująco: 40,2% – zdecydowanie pozytywnie, 38,4% – pozytywnie i 16,1% – raczej pozytywnie. Tak wysokie ogólne recenzje programu oraz przygotowanego pakietu materiałów skłaniają do wniosku, że odpowiada on w wysokim stopniu na zapotrzebowania osób odpowiedzialnych za przygotowanie młodzieży do sakramentu bierzmowania w parafiach, zwłaszcza katechetów oraz animatorów.

Respondenci ocenili program *Ułożyć życie z Bogiem* również w zakresie relacji jego jakości do ceny, przy czym jako wyznaczniki jakości przyjęto: atrakcyjność graficzną materiałów oraz dostosowanie języka i treści *Niezbędnika*, *Pomocnika* i strony mobilnej do wieku użytkownika. Ocena wypadła bardzo korzystnie dla wydawnictwa: 50% ankietowanych wyraziło opinię, że atrakcyjność materiałów znacznie przewyższa ich cenę, 37,5% było zdania, że są one adekwatne, zaś 8%

uznało, że atrakcyjność materiałów raczej odpowiada ich cenie. Tylko 2,7% ankietowanych nie skorzystało z wyrazistych ocen, a po jednym głosie otrzymały oceny: „materiały w ogóle nie są warte ich ceny” oraz „materiały raczej nie są warte ich ceny”. Kwestia ceny nie jest najważniejszym argumentem, ale na pewno sprzyja w podejmowaniu decyzji o zastosowaniu tych materiałów w parafii.

4.2. Przewodnik do spotkań przed bierzmowaniem *Ułożyć życie z Bogiem*

Pierwszym analizowanym elementem pakietu *Ułożyć życie z Bogiem* jest *Przewodnik do spotkań przed bierzmowaniem*. Zawiera on scenariusze 26 spotkań z kandydatami do bierzmowania oraz 5 spotkań z ich rodzicami, które należy zrealizować podczas 5 etapów formacji do bierzmowania.

Struktura każdego spotkania dla młodzieży jest zbudowana na trzech stałych elementach. Pierwszy z nich zatytułowany jest „Tu i teraz” i proponuje się w nim różnorodne dynamiki i animacje, które w razie potrzeby można opuścić. Ich celem jest pomoc w nawiązaniu relacji, wprowadzenie radosnej i przyjaznej atmosfery wśród uczestników oraz zaprezentowanie pewnych zachowań, postaw i wartości obecnych w codziennym życiu, do których nawiązują kolejne części spotkania. Centrum drugiej części, „Bóg mówi”, stanowi uroczyste odczytanie fragmentu Pisma Świętego, który następnie jest rozważany przy zastosowaniu różnorodnych form i metod pracy. Trzecia część, „Do mnie”, zawiera aktywności, które mają doprowadzić uczestników do pogłębionej refleksji nad rozważanymi prawdami i odniesienia ich do własnego życia. Przewidziane są również różne formy modlitwy na zakończenie spotkania (Mielnicki, Parczewska, red., 2017, s. 7n).

W poszczególnych scenariuszach spotkań określono też najważniejsze założenia: myśl przewodnią, słowa klucze, metody i techniki pracy oraz to, co należy przygotować do spotkania (Mielnicki, Parczewska, red., 2017, s. 12–217).

Spotkania z rodzicami składają się z kolei z trzech modułów: „Razem z Bogiem”, „W codzienności” oraz „Na wspólnej drodze wiary”. Pierwszy z nich polega na wysłuchaniu i rozważeniu Słowa Bożego w kontekście relacji rodzica z Bogiem. Drugi moduł składający się z dwóch części – „Obrazek z życia” oraz „Praktycznie rzecz ujmując” – nawiązuje do doświadczeń wiary w codziennym życiu, które mają służyć ukazaniu jej prawd. Trzeci z modułów odwołuje się do rodzinnego przeżywania wiary i Kościoła. Składa się on z dwóch części: „Wierzyć z dziećmi”, „Zadanie do wykonania”. Klamrą spinającą spotkanie jest modlitwa oraz śpiewy. Autorzy opracowali również cele poszczególnych spotkań oraz określili, co należy przygotować. Dzięki temu, że mają one strukturę modułową, można je dostosowywać do możliwości i potrzeb konkretnej grupy rodziców (Mielnicki, Parczewska, red., 2017, s. 229–271).

Osoby biorące udział w badaniu dokonały szczegółowej oceny przewodnika. Na pierwszy plan wysuwa się przede wszystkim bardzo wysoka ocena zaproponowanego w programie modelu przygotowania do bierzmowania poprzez udział młodzieży w spotkaniach w małych grupach. Aż 62,5% respondentów oceniło to rozwiązanie zdecydowanie pozytywnie, 23,2% pozytywnie, a 9,8% raczej pozytywnie. Tylko 3,6% nie miało jasnego zdania na ten temat, a jedna osoba utożsamiała się z odpowiedzią raczej negatywną. Dodać należy, że 70,5% grupy badawczej realizowało spotkania w małych grupach, zaś 29,5% nie korzystała z tego sposobu pracy z kandydatami do bierzmowania. Sama tematyka spotkań jest również postrzegana pozytywnie, tak jak w przypadku formy spotkań w grupach, z tą różnicą, że zmieniła się proporcja części wyników afirmatywnych: 42% to odpowiedzi zdecydowanie pozytywne, zaś 43,8% – pozytywnie. Spośród zaproponowanych w kafeterii stwierdzeń zdanie ponad połowy respondentów (53,6%) najpełniej odzwierciedlała opinia, że „wielość tematów spotkań daje interesujące możliwości wyboru”, zaś dla 35,7% przewodnik „to bardzo duża pomoc”. Jedynie 6,2% ankietowanych nie korzystało z tych materiałów. Jedna osoba (0,9%) wybrała odpowiedź, że „żaden z tematów nie zainteresował młodzieży”. W grupie badawczej 3,6% członków wyraziło przekonanie, że „brakuje ważnych tematów”. W tym kontekście ciekawe są odpowiedzi na dwa pytania otwarte w ankiecie dotyczące treści *Przewodnika do spotkań przed bierzmowaniem*.

W opinii ankietowanych wśród wielu różnych treści przewodnika znalazły się takie, które szczególnie zainteresowały młodzież. Największą grupę (13,6%) stanowiły tematy związane z Kościołem przede wszystkim w aspekcie wspólnotowym oraz miejsca młodych w tej wspólnocie². Kandydaci do bierzmowania zwracali również uwagę na zagadnienia dotyczące wiary (10,9%), a zwłaszcza jej przeżywania w codziennym życiu (10%). Równie duże było zainteresowanie treściami dotyczącymi grzechu, nawrócenia, Bożego Miłosierdzia i sakramentu spowiedzi (10%), jak również kwestie dotyczące Ducha Świętego i sakramentu bierzmowania (9,1%). Świadczy to o tym, że autorzy programu dobrze zdiagnozowali zainteresowania młodych ludzi w aspekcie wiedzy religijnej i we właściwy sposób odpowiedzieli na nie w przygotowanych przez siebie materiałach służących przygotowaniu do sakramentu bierzmowania.

Wśród brakujących tematów wymieniono: kwestie związane z zachowaniem wobec współczesnych zagrożeń wiary oraz tematykę świadków wiary, zwłaszcza wśród młodych, czy relacji religijnych w rodzinie. Oprócz tego w ankie-

2 Jeden z respondentów napisał: „W tym roku dużą uwagę poświęciliśmy Kościołowi ze względu na istniejącą sytuację i przedstawianie Kościoła w mediach. To spotykało się z dużym zainteresowaniem młodych”.

tach znalazły się pojedyncze odpowiedzi, że w materiałach za mało jest zagadnień związanych z rokiem liturgicznym, treści pomocnych w wyborze patrona czy praktycznych wskazówek o przyjmowanych sakramentach, jak również dotyczących kształtowania duchowości. Wskazywano również na inne szczegółowe treści³. Nieliczne wypowiedzi postulowały obrazowanie prezentowanych treści przykładami, konieczność przekładania treści teologicznych na egzystencję oraz więcej zadań do samodzielnej pracy, np. łamigłówek, wpisywanie tekstów, praca z podręcznikiem⁴. Niektóre osoby podkreślały rolę prowadzącego, który ma możliwość uzupełniania treści na bieżąco, a także trudności ze strony uczestniczących w spotkaniach⁵. Niektóre z powyższych opinii wynikają z pobieżnej znajomości *Przewodnika do spotkań przed bierzmowaniem*, gdyż sygnalizowane treści są w nim umieszczone. Jednak zauważone przez uczestników badania braki oraz wymienione propozycje mogą się przyczynić do optymalizacji materiałów w następnych wydaniach.

Zaproponowany w przewodniku i przedstawiony powyżej schemat spotkań otrzymał pozytywne opinie, przy czym 32,7% respondentów oceniło go zdecydowanie pozytywnie, 42,7% pozytywnie, 15,5% raczej pozytywnie. Jedynie 6,4 % było niezdecydowanych, zaś 3,2% miało raczej negatywne zdanie na ten temat. Schemat ten odpowiada sprawdzonej w katechetyce metodzie „widzieć, oceniać, działać” i ma wymiar egzystencjalno-biblijny, który jest niezwykle istotny w inicjacyjno-mistagogicznej orientacji katechezy do bierzmowania.

Ankietowani mieli również możliwość swobodnego wyrażenia swoich ogólnych uwag o *Przewodniku do spotkań przed bierzmowaniem*. Były one w ogromnej większości bardzo przychylnie. Nie miało uwag 20 osób. Wprost pozytywnie wypowiedziało się 31, podkreślając, że jest to dobra i cenna pomoc w odpowiednim, dostosowanym do danej grupy prowadzeniu spotkań do bierzmowania oraz

3 Należą do nich: subkultury, okultyzm, nowa ewangelizacja, sąd ostateczny i możliwości wiecznego potępienia, seksualność, stworzenia świata przez Boga jako punkt wyjścia do rozważania tematu miłości, odpowiedzialności, odrzucenia przez człowieka Bożego planu itd.

4 Obrazuje to wypowiedź: „Za mało propozycji dla młodzieży, za dużo treści do przekazania”.

5 Świadczą o tym wypowiedzi: „Moim zdaniem treści przewodnika dają też możliwości dopowiadania ze strony prowadzących, a więc nie widzę jakichś szczególnych braków tematycznych”; „Było wiele pytań, kim jest Bóg, o dowody na istnienie Boga. Mimo, że przygotowują się do bierzmowania, to oni ciągle szukają, pytają, mają wiele pytań i wątpliwości. Może warto pomyśleć o kilku takich tematach dodatkowych w zależności od grupy dotyczących takich zagadnień”; „Trudno powiedzieć, problem chyba w dużej mierze leży po stronie odbiorców”.

w prowadzeniu w wierze młodego pokolenia⁶. Poza tym pozwala ona w odpowiedni sposób realizować wskazania Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do bierzmowania. Zwracano również uwagę na przejrzystość i wyczerpujące opracowanie tematów. Wśród odpowiedzi znalazło się również 12 wypowiedzi krytycznych. Prezentowały one opinie, że jest zbyt wiele treści i nie zawsze we właściwy sposób zostały wyrażone⁷, a niektóre metody pracy są zbyt trudne do zrealizowania⁸. W jednej z odpowiedzi stwierdzono, że są „mało życiowe”. Wśród komentarzy znalazły się również propozycje dla autorów omawianych materiałów, dotyczące formy ich wydania oraz rozwiązań metodycznych⁹.

4.3. Przewodnik do celebracji przed bierzmowaniem *Ułożyć życie z Bogiem*

Autorzy programu *Ułożyć życie z Bogiem* określają celebracje jako jego trzon i zasadniczy element. Do każdej z nich kandydaci do bierzmowania przygotowują się przez cykl 5 lub 6 spotkań w małych grupach. Uczestnicząc w celebacjach, przyjmują oni chrześcijański kerygmat, co ma ich doprowadzić do osobistej relacji z Chrystusem i otworzyć na przyjęcie Ducha Świętego. Przyjazny klimat i dynamika spotkań, a także zadania apostołskie, które są proponowane kandydatom, powinny im pomóc w ukształtowaniu pozytywnych więzi z parafią tak, by poczuli się za nią odpowiedzialni i znaleźli w niej miejsce dla siebie. W każdej z celebracji obecne są kolejne symbole Ducha Świętego (gołębica, woda, ogień, wiatr, olej), których znaczenie odkrywają kandydaci (Mielnicki, Nosek, Parszewska, 2017c, s. 5).

6 Obrazują to m.in. następujące wypowiedzi: „Przewodnik zawiera wiele propozycji, które pozwalają temat dostosować do danej grupy”, „(...) można elastycznie dobierać treści”, „Uważam go za świetną pomoc. Prowadzący spotkania otrzymuje gotowy materiał, bardzo czytelny i wyczerpujący do poprowadzenia spotkania”, „(...) systematyzuje tematy poruszane z młodzieżą”, „Bardzo pomocny, ułatwiał przygotowanie. Dobrze mi się prowadziło spotkania. Dużo ciekawych pomysłów, oryginalnych. To na młodych ludzi działa. Niestandardowe podejście, ujęcie tematu”, „Ciekawa propozycja na spotkania, szczególnie może być przydatną pomocą dla »początkujących« animatorów”, „Jest też pomocny poprzez podanie konkretnych pomysłów i metod”.

7 Warto przytoczyć następujące odpowiedzi: „Przewodnik jest przejrzysty, ale zawiera zbyt dużo treści na jedno spotkanie”, „Dużo treści - lepiej rozłożyć przygotowanie na kilka lat, w innym wypadku trzeba wybierać”, „W moim przypadku program realizowany jest w formie konferencji ogólnej z elementami pracy w grupach - nie ma możliwości przygotowania w małych grupach, choć cała grupa liczy w ostatnich latach ok. 25 osób. Większość tematów domaga się częściowego »okrojania« ze względu na niewystarczającą ilość czasu. Należy zwrócić uwagę, że młodzież coraz częściej nie potrafi jeszcze wykorzystać umiejętności abstrakcyjnego myślenia, a porównania symbolowe są bardzo często brane zbyt dosłownie”.

8 Potwierdzają to m.in. następujące wypowiedzi: „Propozycje przygotowywania pantomim czy inscenizacji są w moim odczuciu zbyt pracochłonne i praktycznie niemożliwe do realizacji. Potrzebowałbym propozycji prostszych form”, „Niektóre metody trudne do zrealizowania w większej grupie”.

9 Propozycje ankietowanych były następujące: „Od strony technicznej wygodniej byłoby, gdyby był w formie skoroszytu z odpinanymi stronami”, „Proszę w kolejnej edycji zamieścić łamigłówki, uzupełnianki, krzyżówki, wpisywanie tekstów, płytę CD z piosenkami”, „Więcej odniesień interaktywnych”.

Do każdej z celebracji przygotowano scenariusz, w którym określono cele, konieczne do przygotowania środki oraz szczegółowo przedstawiono jej przebieg. Celebracje charakteryzuje pogładowość i przeżyciowość. Właściwe miejsce znalazło w nich Słowo Boże oraz adoracja Najświętszego Sakramentu czy krzyża (Mielnicki i in., 2017c, s. 6).

Przeprowadzone badania obejmowały również ocenę tego elementu materiałów, jakim jest *Przewodnik do celebracji przed bierzmowaniem*. Udział procentowy osób niezdecydowanych oraz wyrażających opinię raczej negatywną na jego temat jest ten sam, co w przypadku *Przewodnika do spotkań przed bierzmowaniem* (odpowiednio 3,6% i 0,9%). Pozytywna ocena drugiego elementu pakietu *Ułożyć życie z Bogiem* obejmowała 51,8% odpowiedzi zdecydowanie pozytywnych, 30,4% pozytywnych i 13,4% raczej pozytywnych. Niestety, tylko w mniej niż połowie parafii prowadzone były celebracje dla młodzieży. Jedynie w 17% zaproponowano młodzieży wszystkie z nich, tak jak przewiduje przewodnik, zaś w 38,4% przeprowadzono je, ale były one nieco zmienione w zakresie treści i formy. W 23,2% wykorzystano kilka z nich lub tylko jedną. W niektórych parafiach (8,9% ankietowanych) zapraszano młodzież na celebracje, ale odbywały się one według zupełnie innych schematów. W kwestii ogólnych uwag do przewodnika do celebracji, spośród osób, które zdecydowały się udzielić odpowiedzi na to pytanie, 20 nie miało żadnych uwag, zaś w przypadku 26 były to pozytywne głosy. Podkreślano w nich, że są one integralnym elementem formacji oraz stanowią duże ułatwienie na płaszczyźnie współpracy z proboszczem. Zauważono, że stanowią one pogłębienie tematu, a także umożliwiają łączenie treści wiary z liturgią Kościoła¹⁰. Są też dobrym podsumowaniem kolejnych etapów przygotowania. Ankietowani akcentowali również ich aspekt przeżyciowy oraz umiejętne połączenie symboli ze Słowem Bożym¹¹.

W siedmiu wypowiedziach pojawiły się głosy krytyczne lub proponujące pewne modyfikacje. Zwracano w nich uwagę, że celebracje są dodatkowym nabożeństwem, w którym kandydaci muszą obowiązkowo uczestniczyć. Poza tym pojawiają się trudności w przypadku duszpasterzy w samodzielnych placówkach oraz

10 Warto przytoczyć choćby taką opinię: „Celebracje sprawiają, że przygotowanie do przyjęcia Sakramentu nie są suchą informacją, ale pozwalają wprowadzić młodzież w przestrzeń liturgii i pokazują duchowy wymiar tego wydarzenia”.

11 Świadczą o tym następujące wypowiedzi: „Uważam, że celebracje są przygotowane bardzo starannie. Podoba mi się wykorzystanie symboli, elementy dramy-pantomimy i dowartościowanie aspektu przeżyciowego, jak również umiejętne połączenie ich ze Słowem Bożym, adoracja, modlitwa. Strzał w dziesiątkę”, „Bardzo pozytywne. Ciekawe scenariusze, wiele interesujących rekwizytów, profesjonalnie opracowane pomoce dla prowadzącego”.

wątpliwości co do miejsca odgrywania pantonim. Były też opinie o konieczności podania kilku wariantów celebracji oraz zrezygnowania z niektórych treści¹².

Wprowadzenie celebracji lub innych wydarzeń pomaga młodym w doświadczeniu wiary i przeżywaniu własnej religijności. Dlatego stanowią one konieczny element przygotowania do bierzmowania. Takie zdecydowane przekonanie wyraziło 63,4% respondentów, zaś 30,4% udzieliło odpowiedzi „raczej tak”. Stanowisko obojętne przyjęło 1,8% ankietowanych, identycznie jak w przypadku odpowiedzi „trudno powiedzieć”, zaś opinie umiarkowanie negatywne („raczej nie”) stanowiły zaledwie 2,7% ich ogólnej liczby.

Badanie wykazało, że celebracje nie są jedyną formą proponowaną kandydatom do bierzmowania, która ma umożliwić im przeżycie własnej wiary i doświadczenie spotkania z Bogiem. Organizuje się dla nich również adoracje i wieczory uwielbienia (33,9%), rekolekcje ewangelizacyjne dla młodzieży na terenie parafii (8,9%), wyjazdy ewangelizacyjne (6,2%), zamiejscowe rekolekcje i spotkania ewangelizacyjne (6,2%), spotkania modlitewne i grupy młodzieżowe (0,9%), wspólnotowe prace na rzecz własnej parafii (0,9%), domowe spotkania modlitewne w rodzinie (0,9%) oraz inne formy (15,2%). Są jednak parafie, które niczego więcej młodym ludziom nie umożliwiają. Świadczą o tym odpowiedzi: „nie było takich propozycji” (11,6%) lub „celebracje są wystarczające” (14,3%).

4.4. Niezbędnik bierzmowanego

Kolejnym analizowanym elementem pakietu materiałów do programu *Ułożyć życie z Bogiem* jest *Niezbędnik bierzmowanego*, będący formą indeksu do bierzmowania. Jego autorzy podkreślają, że wszelkie wymagania dotyczące wiedzy i potwierdzania udziału w praktykach religijnych mają pomóc młodym ludziom w otwieraniu się na Ducha Świętego, który chce ich doprowadzić do szczęśliwego życia (Mielnicki, Nosek, Parszewska, 2017a, s. 5). Wartością *Niezbędnika bierzmowanego* jest to, że poszczególne praktyki zostały ukazane w perspektywie relacji, jaką człowiek nawiązuje w nich z Bogiem, np.: udział w spowiedzi nazwany jest spotkaniem z miłosiernym Ojcem w sakramencie pokuty (Mielnicki i in., 2017a, s. 6). Zawiera on też podstawowe wiadomości z tzw. „Małego Katechizmu”, których opanowanie ma świadczyć o znajomości wiary (Mielnicki i in., 2017a, s. 20–29) oraz

12 Przejawiało się to w następujących odpowiedziach: „Bardzo dobry pomysł, jednak jako proboszcz na samodzielnej parafii, niegrający na gitarze i nieposiadający organisty sądzę, że brakowało płyty z piosenkami do nauczania”, „Byłbym za tym, aby zmieniono scenariusze, jeśli chodzi o kwestie związane z posługiwaniem się rekwizytami czy pantomimami. Lepiej będzie, gdy te elementy będą odbywać się poza świątynią, np. w salce”, „Kontynuowanie celebracji z podaniem kilku wariantów”, „Za dużo treści do przekazania przy celebracjach liturgicznych”.

zestaw 100 pytań i odpowiedzi, które każdy bierzmowany powinien znać (Mielnicki i in., 2017a, s. 30-49). Na końcu znajdziemy przewodnik po liturgii bierzmowania (Mielnicki i in., 2017a, s. 50-55), wyjaśnienie biblijnych symboli Ducha Świętego oraz modlitwy do Niego (Mielnicki i in., 2017a, s. 56-61).

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że aż 89,3% osób odpowiedzialnych za przygotowanie do bierzmowania wykorzystywała *Niezbędnik bierzmowanego*. Jedynie 10,7% nie sięgnęło po niego. Autorzy programu *Ułożyć życie z Bogiem* zdecydowali się odejść od nazwy „indeks do bierzmowania”, który nazwali „niezbędnikiem”. 70,3% respondentów oceniło ten zabieg zdecydowanie pozytywnie, a 18% raczej pozytywnie. Nie było żadnych negatywnych wypowiedzi na ten temat, jedynie 9,9% ankietowanych stwierdziło, że jest to obojętne, a 1,8% – „trudno powiedzieć”. Ogólnie *Niezbędnik bierzmowanego* jako element przygotowania do bierzmowania zebrał w większości pozytywne recenzje: 50,5% to zdecydowanie pozytywne oceny, 33,3% – pozytywne i 7,2% – raczej pozytywne. 5,4% ankietowanych nie miało zdania na ten temat, a 3,6% wyraziło się o nim raczej negatywnie. Kwestia sprawdzania uczestnictwa kandydatów do bierzmowania w praktykach religijnych jest w wielu środowiskach dyskusyjna, ale przeprowadzone badania wykazują wciąż bardzo duży odsetek, bo aż 83,7% jej zwolenników, w tym 42,3% zdecydowanie ją aprobuje, 31,5% – aprobuje, a 9,9% raczej aprobuje. Niezdecydowanych głosów było 7,2%, zaś negatywnych 9%, z czego 5,4% raczej negatywnych. Ciekawe odpowiedzi pojawiły się przy pytaniu o traktowanie przez młodych sprawdzania uczestnictwa w praktykach religijnych poprzez potwierdzenie ich pieczętą, podpisem lub wpisem. Okazuje się, że z perspektywy osób odpowiedzialnych za przygotowanie do bierzmowania nieco więcej niż połowa kandydatów jest pozytywnie nastawiona do tej praktyki: 25,9% postrzega ją zdecydowanie pozytywnie, a 32,1% raczej pozytywnie. Raczej negatywnie podchodzi do niej 16,1% kandydatów, zaś 7,1% zdecydowanie negatywnie. Dla 7,1% to obojętne, a 25,9% nie miało sprecyzowanego zdania. Jeszcze bardziej interesujące okazują się szczegółowe wypowiedzi dotyczące powyższych ocen, które wyrażają stojące za nimi motywacje. Według 27,7% ankietowanych jest to potwierdzenie ich chęci przyjęcia bierzmowania. W opinii 22,3% respondentów młodzi traktują to jako zachętę do uczestnictwa¹³, a 17%, uważa, że widzą w tym potwierdzenie swej religijności. Jedna osoba stwierdziła: „Myślę, że traktują to tak samo, jak sprawdzanie obecności na lekcjach w szkole, czyli jako coś normalnego”. Wśród negatywnych głosów dominuje pogląd, że młodzi traktują to jako formę przymusu (20,5%), a nawet jako na-

13 W jednej z odpowiedzi podkreślono, że „powinna być to forma zachęty do uczestnictwa, bardzo dużo zależy od sposobu wytłumaczenia i sprawdzania”.

ruszenie wolności (2,7%). Nie miało sprecyzowanego poglądu na ten temat („trudno powiedzieć”) 6,2% ankietowanych, 1,8% nie korzystało z *Niezbędnika bierzmowanego*, a dla 0,9% było to obojętne.

Powyższe wyniki oznaczają, że młodzież nie musi mieć od razu negatywnego nastawienia do kontroli ich uczestnictwa w różnych formach praktyk religijnych, a może im ona nawet pomóc na drodze duchowego wzrostu.

W omawianej książeczce znajduje się również wzór pisemnego zgłoszenia do uczestnictwa w przygotowaniu do bierzmowania oraz deklaracja jego rozpoczęcia. W zamyśle autorów takie rozwiązanie ma motywować młodych ludzi do aktywności religijnej. W opinii badanej grupy tak właśnie się dzieje. Nie było bowiem odpowiedzi zdecydowanie negatywnych, a jedynie 8,9% wypowiedziało się raczej negatywnie na ten temat. Raczej pozytywnie postrzega to 36,6% respondentów, a 32,1% – zdecydowanie pozytywnie. Pozostali to osoby niezdecydowane – 12,5% („trudno powiedzieć”) i optujący za stwierdzeniem, że jest to obojętne – 9,8%.

Niezbędnik bierzmowanego, jak wspomniano wyżej, zawiera również określony zakres wiedzy katechizmowej w formie pytań i odpowiedzi, który kandydaci do bierzmowania powinni opanować. Ponad połowa uczestników badania (51,4%) wyraziło pogląd, że liczba pytań jest optymalna. Dla 34,2% wielość pytań daje możliwość selekcji. Jedynie 3,6% uważa, że liczba pytań jest zbyt duża. Pozostałe osoby nie mają zdania na ten temat (5,4%) lub nie korzystali z tej części materiałów (4,5%).

Ankietowani zostali również poproszeni o wyrażenie ogólnych uwag dotyczących *Niezbędnika bierzmowanego*. Część z nich nie miała żadnych uwag, a inni wyrażali ogólnie swoje pozytywne oceny. Wśród wypowiedzi warto wyróżnić te, które podkreślały, że jest to ciekawa forma przygotowania do religijnej dorosłości, zawiera najważniejsze rzeczy i nie kojarzy się od razu negatywnie z indeksami, tym bardziej jeśli w odpowiedni sposób przedstawi się jego rolę¹⁴. Uwagi krytyczne dotyczyły zbyt trudnego języka w katechizmie oraz zbyt wielkiej ilości pytań. Były również głosy, że *Niezbędnik bierzmowanego* sprawdza się tylko w jednorocznym cyklu przygotowania do bierzmowania.

14 Znalazło to wyraz w następujących wypowiedziach: „Ogólnie niezbędny jest bardzo potrzebny. Żeby młodzież nie odbierała go jako formy przymusu, należy odpowiednio przedstawić to, dlaczego zapraszamy do uczestnictwa w nabożeństwach. Poza tym daje on jakiś obraz poszczególnych kandydatów. I, jak sama nazwa wskazuje, pokazuje, co tak naprawdę jest podstawą relacji z Panem Bogiem i niezbędne do świadomego włączenia się w życie Wspólnoty”, „Bardzo mi się podoba przede wszystkim to, że tabelki z potwierdzeniem uczestnictwa w praktykach religijnych zostały zatytułowane w odniesieniu do istoty tych praktyk, np. spotkania z miłosiernym Ojcem w sakramencie pokuty. Jedyne, co bym dodał, to wzór rachunku sumienia do spowiedzi. Byłaby to dobra pomoc dla kandydatów”.

4.5. *Pomocnik bierzmowanego*

Pomocnik bierzmowanego stanowi poszerzenie treści *Niezbędnika bierzmowanego* o materiały skłaniające do głębszej refleksji. Obejmuje 6 obszarów: „start” – uczestnicy są zachęcani do zastanowienia się nad tym, co im pomaga w rozwoju, a co przeszkadza; „refleksja” nad motywami przyjęcia sakramentu bierzmowania; „osoby” mogące wesprzeć młodego człowieka na drodze przygotowania do tego sakramentu; „wiedza” dotycząca wiary, którą ma się wyznawać i której bronić po bierzmowaniu; „czas dla Boga”, który należy wygospodarować oraz „działaj!”, czyli zaproszenie do układania życia z Bogiem (Mielnicki, Nosek, Parszewska, 2017b, s. 4n).

Korzystało z niego 61,6% ankietowanych. W przypadku oceny zaciekania młodzieży segmentem samowiedzy na temat zainteresowań, wad, talentów i preferowanych wartości 28,7% badanych określiło je zdecydowanie pozytywnie, 32,7% pozytywnie, a 18,8% raczej pozytywnie. Stosunkowo dużo osób w porównaniu z poprzednimi pytaniami nie miało sprecyzowanego stanowiska w tej kwestii (14,9%), 4% wyraziło opinię raczej negatywną, a 1% zdecydowanie negatywną. Drugim elementem treściowym *Pomocnika bierzmowanego* są wskazówki do wyboru świadka do bierzmowania. Zainteresowanie nimi ze strony młodzieży zostało podobnie ocenione, z tym, że zwiększyła się do 33,7% liczba ocen zdecydowanie pozytywnych. Oceny pozytywne stanowiły 30,7% ogółu, zaś raczej pozytywne 18,8%. Osoby, które nie potrafiły utożsamić się ani z pozytywnymi, ani z negatywnymi odpowiedziami stanowiły 10,9%. Raczej negatywnie postrzegało tę kwestię 4% badanych, zaś zdecydowanie negatywnie 2%. Trzecim elementem treściowym brany pod uwagę w ankiecie były wskazówki do wyboru patrona bierzmowania. W tym przypadku było najwięcej zdecydowanie pozytywnych ocen jeśli chodzi o zainteresowanie młodzieży tymi wskazówkami – 38%. Pozytywnie postrzega je 28% badanych, zaś raczej pozytywnie 20%. Niezdecydowanych było 10% osób, zaś 4% respondentów ocenia je negatywnie (2% – raczej negatywnie, 1% – negatywnie, 1% – zdecydowanie negatywnie).

Powyższe wyniki zwracają uwagę na bardzo duże zainteresowanie młodych kwestiami bezpośrednio związanymi z przyjmowanym sakramentem, jakimi są wybór świadka i patrona.

4.6. Platforma www.bierzmowani.pl

Portal jest platformą komunikacyjną oraz bazą przydatnych informacji, materiałów i sprawdzonych rozwiązań. Oferuje on szeroki wachlarz możliwości osobom odpowiedzialnym za przygotowanie młodzieży do przyjęcia sakramentu bierzmowania, katechetom, duszpasterzom, rodzicom, samym kandydatom, ale też świadkom bierzmowania, a nawet zaproszonym na uroczystość gościom. Jedną

z nich jest zorganizowanie grupy przygotowującej się do bierzmowania i skomunikowanie się z jej członkami poprzez udostępnianie im materiałów, planowanie spotkań czy przypominanie ich terminów. Użytkownicy portalu poznają bierzmowanie od strony wymagań *Kodeksu Prawa Kanonicznego*, a także zaleceń Konferencji Episkopatu Polski. Zapoznają się też z poradami dotyczącymi praktycznej strony przygotowań do sakramentu i procedurami obowiązującymi w kościele przy załatwianiu formalności. Poza tym mogą zaopatrzyć się w różnorodne materiały do prowadzenia celebracji, spotkań w grupach i pracy indywidualnej kandydata, jak również zakupić pamiątki na uroczystość przyjęcia sakramentu bierzmowania. Bardzo pomocna jest wersja portalu przygotowana specjalnie na smartfony (Mielnicki, Parczewska, red., 2017, s. 8n; www.bierzmowani.pl).

W ostatniej części kwestionariusza ankiety zadano uczestnikom badania pytania związane z platformą *bierzmowani.pl* i aplikacją na telefon przygotowaną do programu *Ułożyć życie z Bogiem*. Prawie wszyscy stwierdzili, że jest ona przydatna w przygotowaniu kandydatów do bierzmowania w parafii. Jedynie 4,4% było zdania przeciwnego. Platforma została bardzo pozytywnie oceniona w grupie badanych: 42,3% wyraziło zdecydowanie pozytywne zdanie, 36% pozytywne, 16,2% raczej pozytywne. Tylko 0,9% respondentów wyraziło ocenę raczej negatywną, a 4,5% nie wyraziło jednoznacznej opinii. Jeśli chodzi o ocenę zainteresowania samej młodzieży platformą, to wypada ona o wiele gorzej. Pomimo, iż przeważają opinie pozytywne (prawie 73%), to jednak ich intensywność jest na bardzo podobnym poziomie: 24,3% badanych wyraziło zdecydowanie pozytywne oceny, 25,2% – pozytywne i 23,4 – raczej pozytywne. Więcej niż w poprzednich pytaniach jest osób niewyrażających swoich opinii – 15,3% oraz tych, którzy wskazują negatywne spostrzeżenia: 8,1% raczej negatywne, 2,7% – negatywne i 0,9% zdecydowanie negatywne. Młodzież, której zaproponowano korzystanie z platformy *bierzmowani.pl*, powinna się na niej zarejestrować. Sposób rejestracji kandydatów do bierzmowania 31,5% osób odpowiedzianych za bierzmowanie postrzegają zdecydowanie pozytywnie, a 38,7% raczej pozytywnie. Brakuje zdecydowanie negatywnych ocen, z jedynie 1,8% jest raczej negatywnych. Nie ma skryształizowanej opinii na ten temat 17,1% respondentów, zaś 10,8% nie korzystało z platformy. Dla wielu osób z grupy badawczej platforma może przyczynić się do tego, że młodzi będą poszukiwać informacji o religii w sieci. W sposób zdecydowany taki pogląd wyraziło 29,7% osób, zaś 46,8% skorzystało z odpowiedzi „raczej tak”. Niewielki odsetek respondentów uważa (9%), że raczej tak nie będzie, a tylko 0,9% utożsało się z odpowiedzią: „zdecydowanie nie”. Osoby, którym trudno było wybrać jakkolwiek z wypowiedzi, stanowiły 13,5% grupy badawczej.

W pytaniu otwartym na temat ogólnych uwag o platformie *bierzmowani.pl* oprócz stwierdzeń o ich braku lub ogólnych pozytywnych wypowiedziach warto skupić się na tych, które w bardziej szczegółowy sposób odnoszą się do przedmiotowej kwestii. Podkreśla się w nich, że jest ona konieczna i adekwatna ze względu na sposób funkcjonowania młodych i ich stałej obecności w przestrzeni wirtualnej¹⁵.

5. WPŁYW PROGRAMU *UŁOŻYĆ ŻYCIE Z BOGIEM* NA PROCES PRZYGOTOWANIA DO BIERZMOWANIA

Przeprowadzone badanie sondażowe wykazało, że korzystanie z materiałów programu *Ułożyć życie z Bogiem* miało wieloaspektowy wpływ na proces przygotowania do bierzmowania tak od strony prowadzących, jak i uczestników. Przede wszystkim ułatwiły one pracę prawie wszystkim osobom przygotowującym młodzież do bierzmowania (95,6%). Ponad połowa respondentów wyraziła taką opinię w sposób zdecydowany (54,5%), 30,4% zgodziło się z tym stwierdzeniem, a 10,7% udzieliło odpowiedzi „raczej tak”. Niezdecydowanych było zaledwie 3,6%, a tylko jedna osoba nie zgodziła się z tym poglądem (0,9%).

Osoby odpowiedzialne za prowadzenie przygotowania do bierzmowania zauważyły również, że ich przejście na korzystanie z pomocy wchodzących w skład pakietu materiałów *Ułożyć życie z Bogiem* miało pozytywny wpływ na samych kandydatów i ułatwiło im przygotowanie do sakramentu bierzmowania. O zdecydowanie pozytywnym wpływie mówiło 39,6% respondentów, o pozytywnym – 36%, a o raczej pozytywnym 17,1%. Niezdecydowanych odpowiedzi było 3,6%, raczej negatywnie oceniło je 2,7%, zaś negatywnie 0,9%.

Kolejną płaszczyzną wpływu omawianych materiałów była kwestia wiary kandydatów do bierzmowania. Według 36,6% ankietowanych materiały oddziaływały zdecydowanie pozytywnie na wiarę młodych ludzi, 35,7% osób stwierdziło, że miały pozytywny wpływ, a 16,1% raczej pozytywny. Żadnego zdania w tej kwestii nie wyraziło 8% osób, a 3,6% udzieliła odpowiedzi raczej negatywnej.

Respondenci zauważyli również korzystny wpływ analizowanego programu na pogłębienie wiedzy religijnej kandydatów. W zdecydowany sposób wypowiedziało się na ten temat 39,3% badanych, 42,9% wyraziło się o nim pozytywnie, a 10,7% raczej pozytywnie. Jasnego zdania nie wyraziło 5,4%, zaś dwie osoby (1,8%) raczej nie zauważyły takiego wpływu.

15 W jednej z odpowiedzi można przeczytać: „Pomysł stworzenia platformy komunikacyjnej, będącej również bazą przydatnych informacji, materiałów i pomysłów, uważam za bardzo trafiony. Tym bardziej, że mogą z niego skorzystać nie tylko sami kandydaci, ale również osoby zaangażowane w ich formację, rodzice, świadkowie, a nawet goście!”.

Z perspektywy osób przygotowujących do bierzmowania program *Ułożyć życie z Bogiem* wpłynął również na wzmocnienie praktyk religijnych kandydatów oraz stanowił skuteczną zachętę do ich podejmowania. Zdecydowanie pozytywnie określiło ten wpływ 43,8% respondentów, pozytywnie 30,4%, zaś raczej pozytywnie 16,1%. Bez zdania było 5,4% badanych, a 4,5% wyraziło się na ten temat raczej negatywnie.

Program Wydawnictwa Jedność stanowi też zachętę i wprowadza młodych na drogę dalszego rozwoju religijnego. W sposób zdecydowany utożsamia się z tym stwierdzeniem 35,7% ankietowanych, pozytywnie ocenia to 33%, a raczej pozytywnie 19,6%. Dla 7,1% osób z grupy badawczej niemożliwe było wyrażenie klarownego stanowiska, a 4,5% oceniło ten wpływ raczej negatywnie.

Innym aspektem, który pozytywnie został oceniony przez respondentów, jest wpływ programu *Ułożyć życie z Bogiem* na zaangażowanie młodzieży w życie parafii, zwłaszcza w grupy parafialne. Stanowi on dobrą zachętę do aktywnego uczestnictwa w życiu Kościoła: 37,5% oceniło tę zachętę zdecydowanie pozytywnie, 34,8% pozytywnie, zaś 15,2% raczej pozytywnie. Żadnej opinii nie wyraziło 8,9% badanych, a 3,6% oceniło tę kwestię raczej negatywnie.

Analizując wpływ programu kieleckiego na sposób przygotowania do bierzmowania w parafiach, warto postawić również pytanie o możliwości dostosowanie tej propozycji programowej do konkretnej wspólnoty w zależności od jej wielkości, potrzeb i możliwości organizacyjnych. Okazuje się, że 33% ankietowanych oceniło zdecydowanie pozytywnie taką możliwość, 39,3% pozytywnie, a 15,2% raczej pozytywnie. Grupa 8,9% ankietowanych nie dokonała żadnego wartościowania, 2,7% wyraziło się raczej negatywnie, a jedna osoba negatywnie. Zgadza się to z założeniami *Przewodnika do spotkań przed bierzmowaniem*, w którym często proponowane jest przekazanie tych samych treści różnymi metodami, co daje możliwość wyboru i dostosowania sposobu prowadzenia spotkania do konkretnej grupy uczestników. Można pominąć te metody, które są zbyt trudne do zrealizowania, nie tracąc przy tym ważnych treści. Wszystkie proponowane materiały można wykorzystywać w całości lub dobierać odpowiednio do potrzeb konkretnej grupy.

W ankietach poddano również ocenie język zastosowany w materiałach oraz komunikatywność ich treści. Wynik badań jest bardzo zadowalający, gdyż 48,2% wyraziło się o nich zdecydowanie pozytywnie, 37,5% pozytywnie, zaś 9,8% raczej pozytywnie. Tylko 2,7% nie miało sprecyzowanego zdania w tej kwestii, a 1,8% wyraziło się raczej negatywnie. Dzięki tak wysokiej ocenie możemy stwierdzić, że odpowiedni język i komunikatywność treści wpływają pozytywnie na zrozumienie ich przez młodzież oraz sprzyjają ich interioryzacji.

Program wpływa też na polepszenie udziału rodziców w przygotowaniu do bierzmowania. Stanowi on dobrą bazę do współpracy z rodzicami w kwestii

kształtowania religijności kandydatów do bierzmowania. Zdecydowanie pozytywnie określa taką możliwość 34,8% respondentów, 32,1% pozytywnie, a 18,8 raczej pozytywnie. Nie ma określonego zdania w tej kwestii 8,9% badanych, zaś 4,5% wypowiedziało się raczej negatywnie, a jedna osoba negatywnie.

W kontekście słabej znajomości wśród ankietowanych *Wskazań Episkopatu Polski dotyczących przygotowania do sakramentu bierzmowania* wprowadzenie w parafiach programu *Ułożyć życie z Bogiem* sprawia, że w praktyce są one jednak stosowane. Program zmienia więc rzeczywistość duszpasterstwa katechetycznego w parafii zgodnie z ich założeniami. Jest to istotny rezultat skorzystania z materiałów z omawianego programu. W szczegółach przejawia się to w fakcie, że realizowane są wskazania organizacyjne dotyczące rodzajów spotkań (spotkania w małych grupach pod kierunkiem animatorów, celebracje, spotkania z rodzicami), ich ilości i formy. Poza tym wiernie realizowane są wskazania dotyczące treści (kerygmat chrześcijański, sakrament chrztu wprowadzeniem w liturgię Kościoła, mistagogia sakramentu pokuty i pojednania, Eucharystii i bierzmowania), a w szczególności zostaje ukazany wymiar mistagogiczny na trzech płaszczyznach: celebratywnej, misteryjnej i egzystencjalnej. Nie bez znaczenia jest również korzystanie ze wskazań metodycznych oraz rzetelna realizacja zalecanych etapów formacji.

6. ZAKOŃCZENIE

Badanie sondażowe zostało przeprowadzone w czasie trwającej pandemii oraz po okresie zdalnego nauczania. Respondenci zwrócili uwagę, iż w takich okolicznościach w przytłaczającej większości parafii proces przygotowania do bierzmowania był skrócony do koniecznego minimum z uwzględnieniem wytycznych władz państwowych i kościelnych. W wielu został odłożony w czasie. W związku z tym nie można było skorzystać w pełni z programu *Ułożyć życie z Bogiem*, a zwłaszcza z aplikacji na smartfony. Niemniej jednak pakiet materiałów został przyjęty bardzo pozytywnie i zyskał wysokie recenzje. Świadczy to, że odpowiada on w wysokim stopniu na zapotrzebowania osób odpowiedzialnych za przygotowanie młodzieży do sakramentu bierzmowania w parafiach, zwłaszcza katechetów oraz animatorów. Okazał się niezastąpioną pomocą na drodze przygotowania do sakramentu bierzmowania młodych ludzi. Opisany powyżej wpływ, jaki wywarł on zarówno na prowadzących, jak i na młodzież jest dowodem, że program ten jest dobrze przemyślany i skonstruowany. Zawiera wszystkie konieczne elementy, zgodne z wytycznymi Konferencji Episkopatu Polski. Ich implementacja w poszczególnych parafiach jest pożądanym rezultatem programu.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że znaleziono odpowiedzi na postawione pytanie badawcze. Dzięki zastosowaniu materiałów drukowanych i wirtualnych programu prowadzący zauważyli u siebie jakościową zmianę w pracy z młodzieżą przygotowującą się do bierzmowania. W znaczący sposób ułatwiły im one również pracę. Możliwość spotkań w mniejszych grupach przyczyniła się do indywidualizacji przekazu wiary i nawiązania lepszych relacji z młodzieżą. Ze względu na wielość treści i metod można je wykorzystywać w całości lub dobierać odpowiednio do potrzeb konkretnej grupy. Pakiet materiałów stał się też dobrą bazą do współpracy z rodzicami kandydatów w zakresie kształtowania religijności ich dzieci.

Dzięki tym materiałom zauważono również zmianę jakościową u kandydatów do bierzmowania: na płaszczyźnie ich wiary i dalszego rozwoju duchowego, wiedzy i praktyk religijnych, a także ich zaangażowania w życie wspólnoty. Przede wszystkim autorzy programu *Ułożyć życie z Bogiem* dobrze zdiagnozowali zainteresowania młodych ludzi w aspekcie wiedzy religijnej i we właściwy sposób odpowiedzieli na nie w przygotowanych przez siebie materiałach służących przygotowaniu do sakramentu bierzmowania. Dzięki temu kandydaci byli zainteresowani przekazywanymi treściami i otwarci na ich głębsze odkrywanie. Sprzyjała temu też komunikatywność języka przekazu zastosowanego w materiałach. Sposób organizacji przygotowania do bierzmowania w oparciu o spotkania w małych grupach przyczynił się do większej ich aktywizacji oraz sprzyjał kształtowaniu umiejętności komunikowania się i rozmawiania o swojej wierze. Zapropionowane celebracje wpłynęły pozytywnie nie tylko na pogłębienie tematu, ale także umożliwiły łączenie treści wiary z liturgią Kościoła. Stały się też dobrym podsumowaniem kolejnych etapów przygotowania. Istotną zmianą związaną z łączeniem symboli ze Słowem Bożym było wprowadzenie elementu przeżyciowego, który sprzyjał interioryzacji treści wiary oraz umożliwiał im przeżycie własnej wiary i doświadczenie spotkania z Bogiem. Takie ukierunkowanie celebracji w połączeniu ze schematem spotkań w małych grupach, odpowiadającym sprawdzonej w katechetyce metodzie: „widzieć, oceniać, działać”, zaakcentowało wymiar egzystencjalno-biblijny, który jest niezwykle istotny w inicjacyjno-mistagogicznej orientacji katechezy do bierzmowania. Stanowi to bardzo ważny rezultat wprowadzenia programu *Ułożyć życie z Bogiem*.

Zmiana nazwy indeksu na „niezbędnik” wpłynęła na pozytywne nastawienie młodzieży do kontroli ich uczestnictwa w różnych formach praktyk religijnych, a nawet dostrzeżenie w nim pomocy na drodze duchowego wzrostu. Dzięki jego poszerzonej wersji, tzw. „pomocnikowi” zauważono bardzo duże zainteresowanie młodych kwestiami bezpośrednio związanymi z przyjmowanym sakramentem, jakimi są wybór świadka i patrona.

Ważnym rezultatem korzystania z programu: *Ułożyć życie z Bogiem* jest również wprowadzenie platformy *bierzmowani.pl* oraz aplikacji na smartfony, które pozwalają kandydatom i osobom odpowiedzialnym na lepszą komunikację między sobą oraz szybki dostęp do omawianych i przeżywanych treści. Są one adekwatne do sposobu funkcjonowania młodych i ich stałej obecności w przestrzeni wirtualnej.

Rezultaty stosowania omawianego programu w parafiach wyrażają się w zwiększeniu efektywności procesu przygotowania do bierzmowania, a przede wszystkim w większym zaangażowaniu kandydatów i rodziców w ten proces oraz głębszej refleksji młodych nad swoją wiarą oraz umocnieniem dzięki Duchowi Świętemu, zażyłości z Chrystusem i Kościołem, co jest przecież jednym z nadrzędnych celów wszelkiej działalności katechetycznej.

Bibliografia:

- Franciszek (2013). Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*. Città del Vaticano.
- Kaczmarek, R. (2015). *Model katechezy przygotowującej do bierzmowania w Polsce i w Niemczech*. Katowice: Wydawnictwo Emmanuel.
- Obrzędy bierzmowania dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* (2019). Katowice: Wydawnictwo Księgarnia Świętego Jacka.
- Katechizm Kościoła Katolickiego* (1994). Poznań: Wydawnictwo Pallotinum.
- Mielnicki, K., Parszewska, E. (red.) (2018). *Ułożyć życie z Bogiem. Przewodnik do spotkań przed bierzmowaniem*. Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Mielnicki, K., Nosek, B., Parszewska, E. (2017a). *Ułożyć życie z Bogiem. Przewodnik do celebracji przed bierzmowaniem*. Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Mielnicki, K., Nosek, B., Parszewska, E. (2017b). *Niezbędnik bierzmowanego*. Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Mielnicki, K., Nosek, B., Parszewska, E. (2017c). *Pomocnik bierzmowanego*. Kielce: Wydawnictwo Jedność.
- Konferencja Episkopatu Polski (2001). *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Konferencja Episkopatu Polski (2017). *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania*.
- Konferencja Episkopatu Polski (2018). *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Częstochowa: Wydawnictwo Święty Paweł.

THE INFLUENCE OF THE PROGRAM “UŁOŻYĆ ŻYCIE Z BOGIEM” (ARRANGE LIFE WITH GOD) ON THE PRACTICE OF PREPARATION FOR THE SACRAMENT OF CONFIRMATION IN PARISHES

SUMMARY

Confirmation is one of the sacraments that receives the most attention today. It requires extraordinary pastoral effort related to the catechetical preparation of young people to receive it. That is why the author in the article presents the main guidelines of catechesis for confirmation, contained in the current documents of the Church. Then he classifies programs and catechetical materials used in preparation for this sacrament. In the main part of the article, he analyzes the program of the “Jedność” publishing house, entitled *Ułożyć życie z Bogiem* (*Arrange Life with God*), based on the results of surveys carried out by this publishing house. Individual elements of the package of materials prepared for this program are thoroughly described and assessed. The article ends with an analysis of the influence of the program on the catechetical and pastoral practice of preparation for confirmation in parishes.

Article submitted: 29.11.2021; accepted: 23.12.2021.